List 15.

NOVICE

Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. aprila 1875.

Obseg: Razglas za lov pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem. — Priporočilo valivnic za koristne tičice na drevesih. — Stelja in gnoj. (Dal.) — Podporno društvo za gimnazijalce. — Odkodi ima Kranjska dežela svoje imé? (Konec.) — „Skutnik = skupnik". (Dal.) — Žemljica. — Iz deželnih zborov. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas
za lov pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem.

Družba kmetijska Kranjska ima še 75 gold. razdeliti za lov in pomoritev pomladanskih hroščev.

Kdor je nalovil en mernik ali več tega mrčesa, naj jih popred s kropom poparjene in umorjene nese predstojniku kmetijske podružnice svojega okraja ali županu svoje soseske ali pa fajmoštru svoje fare, da jih zmeri, koliko jih je, in to potem brž družbi kmetijski v Ljubljano naznani. Kmetijska družba plačuje zvrhoma polni mernik po 30 krajcarjev, dokler jej ne poide gori imenovanih 75 gold.

Gospodje predstojniki kmetijskih podružnic, fajmoštri in župani se tedaj vljudno prosijo, ta mali trud na korist domačemu kmetijstvu na se vzeti; nalovljeni hrošči ostanejo njihova lastnina; hrošči so, kar se jih ne dá kuretini pozobati, prav dober gnoj.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske v Ljubljani 4. aprila 1875.

Priporočilo valivnic za koristne tičice na drevesih.

Po več deželah in to celó po priporočilu vladnem skrbijo umni posestniki vrtov za to, da si privabijo tičkov na svoje vrte, ki drevje obirajo gosenic.

V ta namen služijo majhne lesene hišice, ki imajo veče ali manjše luknje, skozi katere tičice v to hišo notri in ven morejo, ter si ondi gnjezdica napravijo. Te hišice — valivnice (Nistkästchen) zato imenovane — se z dratom pripno na drevesa.

Ker je prišel čas, da zopet slišimo mile pevalice, ki nam z drevja trebijo požrešne gosenice, pri nas pa po druzih deželah zelo razširjene valivnice so še malo znane, jih našim gospodarjem živo priporočamo, tem več, ker so dober kup (po 25 krajc.), pa jih tudi vsak gospodar lahko sam naredí, če je le enkrat eno videl.

Pripno se z dratom te valivnice na tako drevje, ki je z vejami dobro obraščeno, pa ne golo; obesijo naj se pa zmirom tako, da je luknja teh tružic proti solnčnemu izhodu obrnjena, nikoli pa ne proti severu; vsako spomlad se morajo tružice očediti nesnažnih gnjezd prejšnjega leta.

Kdor hoče take valivnice videti, naj jih pride gledat v pisarnico kmetijske družbe v Ljubljani, če si jih pa hoče kar naravnost naročiti, naj se obrne na Dunaj do gosp. Friceta Zeller I. Postgasse Nr. 20.

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 26. Če stelja gnoj pomnoži?

Potreba je, da čisto v nič denem in osramotim izgovor, ki se velikrat sliši v prid stelje. Pravijo namreč: če tudi nekoliko gnojnice odteče, vendar stelja zmiraj pomaga, ker prst pomnoži. Ljubi kmetovalec! V teh besedah je vsaka črka laž. Nobena stelja, ki je iz zemlje izrastla, ne more prsti na njivi ne za en sam lot pomnožiti. Da to spoznaš, moramo v stelji dve reči razločiti, namreč to, kar zgorí, in pepél, ki ostane. 1000 liber stelje dá k večemu 50 liber pepela. No, povej mi, ako 50 liber pepela na njivo potrosiš, za koliko pač bodeš zemljo pomnožil? Naj ti povém: z vsemi 50 librami nisi ne za en lot zemlje pomnožil. Kako to? Kakor koso ali srp zavihtiš, vzameš z žetvijo proč vsih 50 liber pepela in morebiti še več. Kaj ti tedaj ostane? Kar je gorljivega v stelji, kar je res glavna množina vsega, pa vendar prstí tudi ne pomnoží, temuč se zgubí s segnjitjem ravno tako, kakor s sežganjem. Gnjije sicer počasi in naredi se iz stelje puhlica (humus), ki je res polju prav koristna, pa tudi puhlica poslednjič segnjije več ali manj naglo, posebno v ješči zemlji in ne ostane čisto nič več od nje. Iz tega sledi, da s steljo, kakor s slamo se hmota ali masa zemlje čisto nič pomnožiti ne more. Korist je v tem, da se dela puhlica, ki pa več koristi njivam kakor travnikom.

§. 27. Drugi nadomestovalni snutek.

Drugi nadomestek bi bilo izvažanje velike sile gnojila, zlasti iz človeških stranišč, kuhinjskih odpadkov in smetí iz mest na deželo, na kmete. Prava ravnomera v gospodarstvu bi se s tem dosegla, ako bi se tiste snove, tiste rečí, kakor gnoj zopet izvažale na kmete, od koder so prišle v mesta kakor živež. Za zdaj to pač ostane le dobra misel, dokler ne doženemo do tega, da se bodo gnojne tvarine po mestih tako predelovale, da se bodo mogle cenó in brez pridržka daleč narazen razvažati. Nekaj pa se more tudi sedaj že storiti. Vse kostí, pérje, dlaka, volnate cunje, usnjeni odpadki, posušena kri, pepel in sicer tudi izluženec (izluženi pepel),

ko se je zopet posušil, saje itd. — vse to in tako naj bi se na kmete nazaj spravljalo.

Nič teh tvarín naj se ne porablja blizo mest, kamor se more spravljati tudi drug mestni gnoj, temveč daleč po deželi bi se morale take rečí razvažati in rabiti se posebno po tacih poljih in njivah, kamor je sicer težko gnoj spravljati. Saj te rečí se morejo lehko spravljati, kamor si bodi, in imajo v sebi prav veliko živežnosti ali tečnosti. Pred drugim moram na to povdariti, da vsak kmet naj si gleda toliko kosti nazaj dobivati, kolikor jih z živino prodá. Kaj pa bomo k temu rekli, ako so pri nas še kraji in soseske, v katerih se moka iz kosti toliko kakor nič ne rabi? Na tujem radi plačujejo po 5 gld. cent koščene moke, ker vedó, da z bogatejšo žetvijo se ta zdajek več kot povrne. Pri nas pa se celó še nameri, da se kostí na tuje prodajajo. Kdo bi se ne hudoval, ko vidi tako gospodarstvo? Pa res! Ako človek vidi strašno nevredjene gnojne kupe z nezmérno steljo in k temu še prodajanje kosti na tuje, in ako vé, da 12 liber kosti ima v sebi več fosforove kisline kot 1000 liber stelje, bi ne bilo čudo, ako bi zaklical: o ti neumni kmet!

§. 28. *Tretji nadomestek.*

Povzél bom več rečí skupaj.

1. Stelja s košenin.

2. Planinski gnoj. Po nekaterih krajih na Tirolskem v planinskih hlevih zmrznjeni gnoj po zimi vozijo v doline in ga tam po polji raztrosijo. Ta gnoj v resnici gnojí in je neki nadomestek za to, kar se z žetvijo odpelje. Toda tako delati se pravi pa tudi ob enem planino guliti in ropati, je torej nespamet in kmetijstvoskaza. Poskusi tako delati s svojim hišnim vrtom, kakor delaš s planino, in kmali boš spoznal, kakošna butoglavost da je to.

Povej mi, če bi iz odpeljanega gnoja ne zrastlo na planini ravno toliko piče (klaje), kolikor spodej v dolini? In ali ni pri dobrem gospodarstvu vse eno, kjer koli se krava napase, mleko daje, ali kjer se koli redí?

3. Seno s planinskih košenín po mnozih krajih ne daje le samo veliko klaje, ampak ravno tako znatno pomoč za boljše gnojenje dolinskih polj. Ako kmetovalec tudi planinske senožeti gnojí ali namaka z napeljevanjem vode, da jim je vedno enak pridelek zavarovan, potem ima v njih v resnici velik zaklad. Kako pa je, ako planinskih košenín ne more gnojiti in tudi ne namakati? Po vsaki ceni gotovo veliko slabeje. Planinske košenine morajo polagoma pešati v pridelku sena, kakor vsako polje, kateremu se vedno jemlje, pa nikoli nič ne dá. En del tvojega posestva tedaj takó neprenehoma slabí. Prašanje je tedaj, ali se s planinskim gnojem in steljo v dolini obdarovani delež toliko in pa stanovitno zboljšuje, kolikor košenine na planinah slabše prihajajo? Po vsaki ceni se mora odgovoriti, da n e, ako ni gospodarjenje z gnojem v pravem redu. En velik del rodovitne tvarine, ki se s planine spravlja, se zgubí za vselej pri gnojnem kupu. Pa tudi če se z gnojem pametno dela, se to, kar se iz dolinskih polj po košnji ali žetvi izpeljuje, nadomestuje le z ropanjem planinskih košenín. To pa ni prav, ker nadomestiti bi se moralo s kakim zunanjim pomočkom, ne pa s tem, da v en zaklad svojega zemljiščinega premoženja sežeš in ga zmanjšuješ. Poslednjič je še to, da korist, katero poljem v dolini storiš z gnojem s planin, ne bo nikoli tolika, kolikoršna je škoda, katero si napravljaš z vednim ropanjem planín. Pravo gospodarstvo zahteva, da vsa zemljišča naj se ohranijo najbolj rodovitna, kar le je moč. (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Podporno društvo za gimnazijalce.

Mnogotere težke uíme, ki že nekaj let na našo Dolensko bijejo in to nekdaj blagreno pokrajino čez dalje v večo revščino tlačijo, pritiskajo zeló občutljivo tudi na našo Novomeško gimnazijo. Ne samo da se vsled slabih letin število učencev na tem za Dolensko najvažnišem obrazilnem zavodu od leta do leta stalno zmanjšuje — revščina tlači tudi večino sedanjih učencev, ter jim ovira napredek in mnogokrat izdatno znanstveno delavnost počisto zadušuje.

Z ozirom na te tužne prizore ustanovil se je v Novomestu začasni odbor (Comité) — obstoječ iz zastopnikov mestjanov, uradnikov, učiteljev in duhovščine — s tem namenom, da osnuje podporno društvo za gimnazijalce.

Po pravilih (uradno potrjenih, ddo. 29. januarija 1875, št. 886) ima podporno društvo skrbeti, da se revnim in pa vrednim učencem pripomaga za učne pomočke (knjige i. dr.), za učnino, stanovino, hrano, obleko i. dr.

Stroški dobrodelnega ustanova naj bi se reševali:

a) z obrestimi obstoječe (od leta 1858) podporne zaloge — 2300 gold.;

b) z dobrohotnimi darili;

c) z letnimi doneski stalnih udov — najmanj 2 gld.

Za oskrbljevanje in porabo premoženja ima skrbeti stalni odbor, v katerem je vsakratni direktor gimnazijski, in pa šest udov, voljenih v občnem zborovanju.

Kakor vesoljno in najdljivo pa je živahno sočutje Novomeškega občinstva za novo ustanovljeno podporno društvo, in kakor so ugodni plodi pričetega nabiranja: vendar more ta zlasti za Dolensko tako važna ustanova po tem še le doseči svoj blagi namen, ako se združijo in pripomorejo prijatelji mladeži iz cele naše lepe domovine, ter položé darek na altar ljudoljubnosti. Njihovi darovi gotovo ne bodo brez vspeha ostali; kajti kdor podpira učečo se mladino, on pripomaga domovini na blagor, in skrbi za bodočnost naroda.

Naklonjen omenjenih razlogov, obrača se podpisani odbor s trdnim upom na mnogo izkušeno darežljivost naše mile očetnjave, ter prosi mnogobrojne in izdatne pomoči in podpore.

Vsi vpisi in doneski naj se blagovolijo izročiti c. k. gimnazijalni direkciji v Novomestu.

Z odličnim spoštovanjem

Začasni odbor.

Zgodovinske stvari.

Odkodi ima Kranjska dežela svoje imé?

(Konec.)

Politika nam je bila vedno nemila: Razdrobila je „slovensko krajino“; en kos je pripadel Hrvaški, drugi Ogerski; in kar je ostalo, raztrgali so čisto po nepotrebnem v razne deželice: Koroško, Kranjsko, Štajarsko, Goriško, Istro. Naš cesar se sicer še imenuje „Herr der windischen Mark“, a žalibog „slovenske krajine“ ni več! In ako bi še bila, lahko bi bila Avstriji močna podpora, močen steber nasproti vedno bolj širečemu se prusomanstvu, ki Avstriji jamo koplje. Ne samo v našem, ampak tudi v interesu države in dinastije bi bilo, ko bi se „slovenska Krajina“ zopet oživila.

Naši rodoljubi, kateri hrepené po „zedinjeni Sloveniji“ in vedno tožijo, da nimajo nobenih zgodovinskih

pomočkov, na katere oprti bi zamogli terjati to željo, — naj bi se spomnili, da je zedinjena Slovenija že obstala kot „slovenska krajina“, in da je obsegala zares vse Slovence, namreč tudi one, ki se sedaj na Hrvaškem posrbujejo; — in da se naš cesar še vedno gospodarja te „slovenske krajine“ imenuje. In ker je zares v interesu države in dinastije, če se ponovi, in če je živa potreba in želja „krajinskega ljudstva“ (Slovencev), da se jim „slovenska krajina“ nazaj dá, — ali so res potem meje čisto po nesmislu in po nepotrebi raznim mogočnikom in srednjeveškim vitezom na ljubo iz slovenske dežele izrezanih provincij (Koroške, Kranjske, Štajarske, Goriške) — tako svete in nedotakljive, da bi se ne smele prekoračiti?!?

In tistim, katerim je hrvaško starčevičevstvo nerazumljivo, podajem tù ključ za rešitev te uganjke:

Če Hrvat vidi, da je Varaždinec — Hrvat, ako-ravno govorí bolj slovenski, nego srbohrvatski, mora naravno sklepati, da so tudi Štajarci in Kranjci prav za prav Hrvatje, saj govoré kakor Hrvatje (?) ob Štajarski meji. In če vidi, da Srbi ne govoré drugače, kakor se govorí v Slavoniji ali Dalmaciji, mora sklepati, da so tudi Srbi le Hrvatje. Ako vzameta Hrvatu pa Slovenec in Srb vsak svojo žlahto, potem Hrvatu ne ostane nič, potem Hrvata ni več (razumeje se, da tu ne govorim politično, ampak narodnostno).

Jasno je, da imajo Srbi bolj prav, če trdijo, da Hrvaškega naroda ni, kakor Hrvatje, ki nasprotno trdé. Srbi tudi nas Slovencev ne zanikujejo, ampak nasprotno trdé, da je severo-zapadni del Hrvaške slovensk, kar je čisto resnično. Starčevičevstvo stojí na dveh stolèh, na srbskem in slovenskem, ako mu ta dva izpodmakneta stolova, mora pasti na tla. Očita se starčevičevstvu, da je jugoslovanski ideji sovražno; jaz pa nasprotno trdim, da je ravno ideja Starčevičeva najbolj jugoslovanska. Najbolje se namreč južni Slovani združijo, ako se zlijejo v en narod. Hrvaški teritorij je pa ravno tista zemlja, v kateri se že od nekdaj srbsko in slovensko pleme v onega zlivata. Tega starčevičevci se ve da ne priznavajo, a godi se vendar, in ko bi se ne godilo, to je, ko bi si bila oba plemena (slovenski in srbski) tako sovražna ali odbijajoča se, da bi bilo to bližanje in zlivanje obeh plemen v enega nemogoče, potem Starčevičeva ideja nikdar ne bi bila tal našla, niti katere prihodnosti imela. To je istina, ako se zlijeta srbsko in slovensko pleme v enega, potem smo vsi Hrvatje, to je toliko jim vtisnemo slovenskega značaja, da postanejo iz Srbov — Hrvatje, ne zavolj imena, ampak po značaji nam bodo nekoliko bliže, in če sem poprej trdil, da Hrvatov ni, moram to trditev v toliko modificirati, da so se vsakako Srbi v Hrvaški po krvni in družbini dotiki s slovenskim plemenom nekoliko predrugačili in nam približali; da tudi razlika vere nekoliko običajev spremeni, je jasno; kar vse pa trditve ne more ovreči, da Hrvatov prav za prav ni.

Ako vzame pa Srb Slovenko za ženo, imela bodeta otroke po značaji — Hrvate. Hrvat je rojen sin jugoslovanske ideje, on je nastal iz dotike slovenskega s srbskim plemenom. Zato je Hrvaška edino sposobna, združiti nas z drugimi Jugosloveni. Zagreb je meja med Srbskim in Slovenskim plemenom, zato je tudi naravno središče obeh. Hrvatje še ne vedó, da le to Zagrebu tisto važnost daje, ki jo ima. Dvoje je na slavskem jugu mogoče: ali prevladajo Srbi ali pa Hrvatje. Srbi so čisto pleme, oni gorijo le za „veliko Srbijo“; ako oni prevladajo, združili bi vse srbske kraje, tudi bi anektirali čisto srbske dele Hrvaškega, za druge Jugoslovane pa bi se malo brigali, najmanj za nas Slovence. V tem slučaji bi morali mi vzhodne Slovence do Zagreba in Varaždina od Hrvatov nazaj tirjati, in organizirati se kot samostalen narod. To bi bil finis Croatiae in starčevičevske ideje. Ako prevladajo pa Hrvatje, nadaljeval se bo že davno pričeti proces združenja srbskega in slovenskega plemena tako dolgo, da postanemo vsi Hrvatje, to je, en narod, ki ne bo prav srbskega, ne prav slovenskega značaja, ampak neka sreda med obema, kar so ravno Hrvatje. Ali se bomo tudi Hrvate imenovali, kakor bi starčevičevci radi, ali drugače, na tem ni nič ležeče. — Razvidno je toraj, da Hrvaška s Starčevičevo idejo stojí in pade.

Mi, ki vemo, da smo preslabi, obdržati se sami zá-se, tudi z naraščajem vzhodnih Slovencev iz Hrvaškega, — moramo biti za prevlado Hrvatov, ker le oni kot naši bližnji žlahtniki imajo voljo, misliti tudi na nas, saj jim brez naše pomoči niti obstanka ni. Mi nimamo nič zoper to, da se zlijemo s srbskim plemenom v enega, in da si podamo s Srbi v Zagrebu roke; — pa to se nam ne zdi prav, da se proces združenja obeh elementov ne prepusti naravnemu razvitku, ampak da se srbščina na škodo slovenščine umetno in oficijelno podpira, slovenščina pa popolnem zanemarja in svoji naravni moči prepušča, kakor se godi na Hrvaškem. Mi Slovenci pa bi tudi morali malo bolj za naše brate na Hrvaškem brigati se, in jih vsaj z našo literaturo seznaniti. Družba sv. Mohora bi tam dosti bralcev našla. Radi se združimo z Jugosloveni, če treba, tudi v en narod, toda le nobene sile ne! H—p.

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Ta popis dopolnjuje z mičnimi dodatki gosp. Lepstanskega prvo razlago, ki bodi tù ponovljena: „Beseda skutnik je zlo v navadi v Semču, po Črnomeljski in Metliški okolici. „Skutnik“ *) pravijo takemu fantu, ki ga kaki zakonski stariši, kteri svojih otrók nimajo, za svojega sina vzamejo, in mu svoje posestvo ali kmetijo v last dajo in ga oženijo, naj bo že fant njihove rodovine ali ne.“ —

Po mojega poroka besedah: „večjidel“, „včasih“, praviloma sodiš lahko, da se stvar ne godí vselej do zobca tako. Kakor ne predajajo stariši svojega imetka lastni deci vselej z enakimi pogoji, tako ni skupnikom.

Kar se tiče latinskega imena „filius adoptivus“, povedal sem že l. 1853 (na str. 323) z drugimi besedami, da „skutnik = skupnik“ ni pravi „filius adoptivus“ (Adoptivsohn, Wahlkind, „vsinovljenec“ ali „posinovljenec“ po avstrijskem „občnem državljanskem zákoniku“ §§. 179—185); kajti naši ljudje se ne držé §a 180., ki veléva, da morajo biti „vsinovniki“ (Wahlväter) ali „vsinovnice“ (Wahlmütter) čez petdeset let stari, a vsinovljeni otrok najmanj osemnajst let mlaji od svojih „vsinovnikov“ (Wahleltern). — Tako tudi naši ljudjé ne zahtevajo, da bi dobil „skutnik = skupnik“ po §. 182 novega očeta (vsinovnika) priimek, t. j. pridevek ali nove matere (vsinovnice) „rodovinski priimek“ (Geschlechtsname der Wahlmutter) itd. A to je po §. 182 (prim. §. 184) pravega sinovljenja neobhoden pogoj.

---

*) ali pa „skupnik“, (kakor vemo zdaj za trdno); pod „skutnikom“ se razumeva tudi „skütnik“, zato ker je v književnem jeziku ü = u. Pis.

*

Po tem takem je naš „skutnik = skupnik“, (ki se loči tudi od rejenca, Pflegekind, alumnus; §. 186. o. d. z.), zdaj samo nekak „**quasi** filius adoptivus“, zákoniku neznan, — tedaj nekaka domača posebnost, ki spada v „pravne navade slovanske“, kakoršnih se nahaja pri drugih Slovanih mnogo več nego pri nas Slovencih, — zakaj? — tega menda ni treba razkladati.

Ker pa „skutnik = skupnik“ ni pravi posinovljenec (ali posinjenec), zato nima po §. 183 ni „dedinske pravice“ (Erbrecht) po novih stariših, kakor jo ima posinjenec, in to prav tako, kakoršno po pravih svojih stariših.

Spomina vredno je to, kar piše sloveči g. V. Bogišić v novi svoji knjigi (I.), ki jo je dala na svetlo „jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu l. 1874 pod imenom: ‚Zbornik sadašnjih pravnih običajâ u južnih Slovenâ.‘ — Na vprašanje (6.): „jesu li svi zadrugari svoji po krvi ili ne?“... čitaš namreč na 19. strani odgovor iz nekega južno-slovanskega kraja („Bed.“ *): „Obično su svi svoji po krvi, ali kadšto se posve tugj (tuj) čovjek u zadrugu priženi, i on sa svojom strankom nazivlje se tada **skupnik**.“

Da ne jemlje g. pisatelj v imenovani knjigi celó nič v misel ni skupnika ni skutnika slovenskega, tega je menda kriva ta neprilika, da je bil založil svoj izpisek iz „Novic l. 1853“ še pred odhodom v Odeso... v dvorni knjižici Dunajski, a jaz sem ga ponevedoma našel, ni davno tega.

Morebiti, da porabi g. Bogišić ta moj pomnoženi spisek drugikrat. Zato ponavljam iz ónega leta „Novic“ (str. 323) i hrvatskega pravnika (g. Mihelića) besede, da so krstili nekdaj na Hrvatskem „skupnika“ po latinski „aggregatus“, novega mu očeta pa „aggregarius“, in da je bil óni s tem „compossessor“. — O takem skupniku mi je pravil l. 1853 tudi Hrvat t. j. hrvatski Slovenec iz Bóbnaric, blizo Metlike ónkraj Kolpe (hrv. Kupa; Kulpa Fluss.) (Dal. prih.)

*) „Bed.“ = „Bednja in Bednjanska okolica“ na Hrvatskem v Varaždinski županiji (J. Lipský). Pis.

Kratkočasno berilo.

Žemljica.

Gledite — slišimo pogostoma ljudí tožiti — kako majhni so hlebi kruha, kako drobne so žemljice, čeravno pšenica čedalje cenejša postaja!

Take pritožbe prišle so tudi na uhó drobne žemljice. „Ne zamerite mi — se oglasí na to žemljica — da se jaz nedolžna, pa toliko obrekovana reva potegnem za svojo čast in poštenje. Gotovo mi ne boste oponašali več, da sem premajhna, kedar boste slišali, kako se mi je godilo, predno sem prišla vam v roke.

Jaz nisem izrastla na drevesu kot Tržaška figa, kakor mislijo nekateri gospodje in gospé Porodila sem se na širokem polji, in se večkrat ter mnogo spreminjala po svojem rojstvu. V otročjih letih mi je rosa večkrat močila sesaste lase, marsikaka kaplja je padla od njih, in velikokrat sem pripogovala glavo pred viharji. Odrastlo so me peljali na pôd, ter neusmiljeno s trdimi cepci tolkli po glavi, da se je vsipalo na vse strani rumeno zrnje. Napravila se ga je lepa kopica, da bi se bila spekla iz nje pogača; vesel je stal gospodar pred zalim kupom, in hvalil dobroto nebeškega Očeta za obilni blagoslov.

Ni pa bilo več tako veselo gospodarjevo okó, ko stopi vdrugič h kupu, ter začne deliti in ločiti; najpred dobro tretjino iz kota, rekoč: to bo za seme, — potem veliko kupico za fronkarja, za davke, odškodovanje, priklade, priklad priklade, za take, ki jim že imena ne vedó, in potem še za šolo, za srenjo in župana in njegovega pisarja in slugo; za gospode in orglavca in mežnarja se tudi pozabiti ne sme. Zdaj pa še nekoliko za obleko in obutalo, za sukno, platno in usnje ter za druge opravke. Za posle, najemnike in delavce, za kolarja, kovača, komatarja, za zidarja, tesarja in streharja je bilo treba že drugod poskrbeti, da je pri steni ostal le še majhen kupček za godove in sejm!

Takrat smo se ločile sestrice za vselej, in se razgubile po širokem svetu. Jaz sem z družicami padla gospodom v vrečo, in kmalu je bila spet sodba in ločenje. Za bukve, suknjo, hlače, visoke svitle škornje jih je bilo nekaj odločenih, druge za prihodnino, ki je fronkar tudi bogatim gospodom ne prizanese, in za toliko in toliko reči, ki jih jaz v svoji drobni glavici nisem mogla zapomniti.

Prišel je potem mož, ki je po vseh potih na pol tiho sam sabo govoril in račune delal, z velikim vozom in trebušno listnico, nas je odkupil gospodom, peljal v mesto, in postavil v vrsto na ogled. Pa le spet jih je nekaj odletelo za vožnino, priprego in zapitnino, cestnino in mostnino, za vžitnino in tržnino. Da vam v kratkem do konca povem: vzel nas je mlinar, za mlinarjem pek, ki nista pozabila nas ščipati za hlapce, jezove, kamna, sita in kladva, za dreva in loparje, in Bog vedi še za kaj. Ne bom vam vsega pripovedovala in naštevala, le to naj vam še povem: iz velikega kupa sem postala nazadnje tako majhna, tako drobna žemljica zato, ker so mi ljudje delali toliko krivice povsod, kodar sem hodila. Zato vas lepo prosim, ne hudujte se nad mano, temuč milujte me, in čudite se mi, da sem vendar — še tolika velika! —c.

Mnogovrstne novice.

* *Čas šolskih velikih počitnic na gimnazijah, realkah in na druzih učilnicah enake vrste* je zopet predrugačen. Dozdaj so počitnice ljudskih, srednjih in velicih šol bile v istem času; po novi postavi pa počitnice ljudskih šol ostanejo kakor so bile dozdaj, večidel meseca avgusta in septembra; počitnice srednjih šol (gimnazij, realk) in druzih učilnic te vrste pa se že letos začnó 16. julija in nehajo 15. septembra v gornji in doljni Avstriji, Salcburgu, Tirolih (izvzemši Bocen, Meran in Roveredo) na Predarelskem, Štajarskem, Koroškem, Kranjskem, v Trstu, na Českem, Moravskem in v Šleziji; — v Gorici, Dalmaciji in v Roveredi pa se začnó počitnice prihodnje leto meseca avgusta in septembra. Brez premembe ostanejo velike počitnice na teh šolah v zahodnji in izhodnji Galiciji, v Bukovini, v Bocenu in Meranu. — Razlogi, na katere se opira ta različnost velikih šolskih počitnic v različnih krajih, so nam tako malo jasni, kakor tudi ne sprevidimo, zakaj so počitnice v srednjih šolah drugačne kakor v ljudskih; to pa vemo, da se s to različnostjo mnogo sitnih neprilik prizadene starišem, ki imajo ob enem sinove v ljudskih in srednjih šolah.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(1. seja 6. aprila.) Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger pozdravlja poslance in vladnega namestnika viteza Widmanna v daljnem govoru, potem spregovorí o umrlem dr. Costi tako-le: „Prežalostno vest Vam moram dati o zgubi poslanca, katerega nadomestiti bode jako težko; odkar se je sl. deželni zbor razšel zadnji-

krat, umrl nam je in sicer 28. januarija t. l. dr. Etbin Henrik Costa, deželni poslanec kmetijskih občin volilnega okraja Postojnskega; delovanje njegovo na parlamentaričnem, na znanstvenem, na socialnem polji ter v svojem posebnem poklicu bilo je enako mnogostransko, brez počitka marljivo in neutrudljivo. Meseca novembra leta 1865 vstopil je dr. Costa v deželni zbor kot naslednik Miroslava Vilharja in je odslej neprenehoma bil deželni poslanec, kajti vedno in sicer štirikrat mu je njegov volilni okraj poklonil poslanstvo; l. 1869 izvolil ga je ves zbor za deželnega odbornika, kar je ostal do svoje smrti. — Bil je ud vseh znamenitih deželnozbornih odsekov kakor ustavnega, finančnega, šolskega in občinskega odseka; njegovo preizvrstno delovanje v vseh odsekih zlasti kot prvomestnik finančnega odseka nam vsem je v živem spominu. Leta 1869 izvolil ga je deželni zbor v deželno komisijo za uravnavo zemljiškega davka; od leta 1870 sodeloval je v deželnem šolskem svétu; leta 1870, 1871 in zopet leta 1872 izvolil ga je deželni zbor za državnega poslanca; leta 1867 ga je presvitli cesar imenoval za namestnika deželnega glavarja. To je v kratkem obris njegovega mnogostranskega, neutrudljivo marljivega parlamentaričnega delovanja, katerega bolj na drobno tu ne bodem razlagal, kajti saj se ga vsi živo spominjamo. — Akoravno bila so si mnenja o sredstvih v dosego nam vendar-le skupnih namenov včasih nasprotna, to nam branilo ne bode o tem trenutku, enodušno se spominjati domoljubja, delovanja brezsebičnega, premarljivega in poln žrtev bivšega našega tovarša.“ (Vsi deželni poslanci so v znanje sožalovanja stoječi sprejeli to vest.) — Dalje je omenil deželni glavar, da o priliki prehoda presvitlega cesarja na Dalmatinsko poklonil mu je v imenu Kranjske izraz najiskrenejše ljubezni in zvestobe, ter konečno izreče otvorenje deželnega zbora Kranjskega s trikratnimi slava-klici Njegovemu Veličanstvu in ves zbor trikrat zakliče slava! — Vladni zastopnik vitez Widman zagotovlja deželnemu zboru vso svojo pripomoč.

Potem je novoizvoljeni poslanec Peter Grasselli storil obljubo; poslanec Andrej Lavrenčič je dobil odpust za 14 dni; za deželno-zborna reditelja se izvolita dr. Poklukar in dr. vitez Savinschegg, za verifikatorja stenografičnih zapisnikov Murnik in Deschmann. Konečno je deželni glavar povabil poslance v enketno komisijo gledé prestrojitve občinske postave, o kateri spregovorimo na drugem mestu.

(2. seja 8. aprila.) Zopet naznanja deželni glavar s toplo besedo zgubo poslanca velikoposestnikov Franja Rudeža, ki je 7. dan t. m. nagloma umrl; ves zbor se v znamenje sožalovanja vzdigne. — Potem se izročé finančnemu odseku sledeče prošnje, namreč: Karola Tekavčiča, upravnika posilne delavnice, za zboljšanje službenine, Josipa Krašovica, nadzornika posilne delavnice, za povekšanje stanovnine, Janeza Bezeka, organista posilne delavnice, za povekšanje vpokojnine, Marije Zapleteleve zavolj odgojnine za njeno hčer, podpiralnega društva na modroslovski fakulteti Dunajskega vseučilišča in slikarja Janeza Šubica za podporo, davkarskega priglednika Janeza Benedikta za odpis nekega zemljiško-odveznega povračila. — Potem potrdila se je volitev deželnega poslanca Luka Robiča iz občinskega volilnega okraja Radolškega in Kranjskogorskega. — Dalje so se vršile odsekove volitve; izvoljeni so bili v finančni odsek: baron Apfaltrern (za načelnika), Murnik (za namestnika), dr. Poklukar (za perovodjo), Deschmann, Grasselli, Horak, Robič, dr. vitez Savinschegg in dr. pl. Schrey, — v peticijski odsek: vitez Langer (za načelnika), grof Barbo, Kramarič, grof Thurn, dr. Zarnik, — v gospodarski odsek: dr. Bleiweis (za načelnika), vit. Langer (za namestnika), dr. vitez Savinschegg (za perovodjo), Deschmann, Jugovic, Murnik in Karol Rudež, — v odsek za poročilo o deželno-odbornem delovanji: dr. Poklukar (za načelnika), grof Barbo, vitez Gariboldi, Tavčar in dr. Zarnik. — Finančnemu odseku so se izročile sledeče predloge, namreč: proračun zemljišno-odveznega zaklada za leto 1876, poročilo deželnega odbora zavolj povišanja vžitninske priklade za zemljišno-odvezni zaklad, proračun za leto 1876 in računski sklep za leto 1874 vino- in sadjerejske šole na Slapu, proračun za l. 1876 Kranjskih ustanovnih zakladov, proračun deželnega zaklada in njegovih podzakladov za leto 1876, proračun za leto 1876 in računski sklep za l. 1874 norišno-stavbenega zaklada, proračun za l. 1876 in računski sklep za l. 1874 normalno-šolskega zaklada.

Posvetovanje zarad predrugačenja občinske postave

bilo je po sklicu deželnega odbora 7. dne t. m. Vdeležili so se ga skoraj vsi deželni poslanci, potem 12 županov iz različnih krajev dežele naše in pa okrajni glavar Derbič. Zedinila se je ta skupščina v sledečih točkah:

Iz domačega področja (§. 28 občinske postave) naj se občinam vzamejo vsa tista opravila javne varnosti (policije), za katera skrbeti je prav za prav dolžnost države, občinam naj se prepusté strogo le krajne ali prav domače (lokalne) zadeve. Pa tudi tako imenovano izročeno področje (§. 29 občinske postave) naj se omejí in država naj sama opravlja vse tiste rečí, katere se v korist države izvrševati morajo. Občine naj opravljajo policijstvo in pravico kaznovati le samo v domačih občinskih zadevah, vse drugo policijstvo in kazensko pravo naj opravljajo cesarske politične gosposke.

Po tej omejitvi občinskega delokroga, ko občinam namreč ostanejo le take rečí, katere same z domačimi močmi opravljati zamorejo, naj se pa občinam tudi na prosto voljo dá to, da se samovoljno (avtonomno) zložijo v večeali manjše občine, kakor jim je drago, po razmerah in potrebah svojih.

Politične gosposke naj se pomnožé tako, da bodo občinam bliže, to je, namesto sedanjih velikih okrajnih glavarstev naj se ustanové manjši politični komisarijati po primeri, kakor so nekdaj bili.

Konečno se je odločilo, te sklepe izročiti deželnemu zboru in ta naj jih naznani c. kr. vladi kot želje, na katere naj se ozira pri prestrojitvi politične uprave in pri premembi občinske postave.

Deželni zbor Goriški.

Pričel se je s peto mašo 6. dne t. m. Deželni glavar g. grof Fr. Coronini se je spominjal v začetnem govoru dogodkov pretekle nedelje in z gorkimi in gladkimi besedami izraževal občutke, ki jih je v njem in vseh prebivalcih vzbudil prihod cesarjev itd. — Rajncemu poslancu Dolijak-u iz Solkana je g. glavar postavil s prav primernim govorom lep spominek. — Novi poslanec namesti r. D. je dr. Jakopič, izvoljen 31. marca t. l. (Izmed 168 posestnikov slovenskih in Goriško-mestnih se je vdeležilo volitve 42. Ker ni bilo druzega kandidata, dobil je dr. J. 41 glasov.) — V prvi seji deželnega zbora je bil tudi gosp. minister De

Pretis, pa je že odšel na Dunaj. — Letošnje zborovanje bo menda suhoparno, tem bolj, ker je poslednje tekoče dobe.

Naši dopisi.

V Gorici 10. aprila. — Človek že res skor ne vé, je li res, kar vidi, sliši in bere, ali so le sanje. Ko sem pred 8 dnevi ob tej uri „Novicam“ pisal, bil je presv. cesar še v Trstu; v Gorico smo ga še le pričakovali; in danes je že v Zadru! Pa to samo na sebi ni še taka reč; da je skoz Benetke v Zader prišel, to je sanjam podobno. Še — se mi zdi, da vidim, kako krasni kraljevi vlak italijanski 5. dne t. m. ob 7. uri zjutraj čez naš železnični most veličastno drdrá, čez tisti sprelepi visoki most iz rezanega kamena, ki smo (26. julija 1866) mislili, da ga „naši“ pred sovražnim Cialdini-em sè smodnikom razženejo in poderejo. Še zdaj me srcé boli, če na ono nevarnost mislim. Cesarska pesem se mi ni zdela nikoli tako lepa, sladka in ginljiva, ko na sv. Ane 1866. večer, ko je naša posadka Italijane pri Vêrsi zmagavši, vrnila se okoli 10. ure ponoči nazaj in nas je veličastna avstrijska himna na Travniku — preverila, da so naši prišli in ne Cialdini-evi. Kamen se mi je odvalil sè srca mislečemu tudi: Naš most je rešen! Po tem mostu tedaj se je peljal naš cesar čez kratkih 9 let Cialdini-evemu gospodarju prijateljsko roko podat in poljubit ga in objemat! Da, čas vse rane zaceli. Tempora mutantur! Z železničnega Sočkega mosta pod Gorico uživa okó najlepši pogled na naše mesto in gotovo se je tudi cesar še enkrat ozrl k svojim ljubim Goričanom, katerih prisrčnega in navdušenega sprejema belo nedeljo (4. aprila) je rekel, da nikdar ne pozabi. Kakor Nj. Vel., tako smo tudi mi zadovoljni, Slovenci in Lahi. Prisrčniše zahvale in pohvale nam cesar ni mogel dati, ko ono, ki je izražena v lastnoročnem pismu njegovem. — Veliko reči bi imel jaz še dodati svojima dopisoma od 3. in 4. t. m., ali vse bi prišlo post festum in bi se utonilo v brezštevilnih popisih brezkončnih svečanosti v Benetkah, v Pulji in Dalmaciji. Samo to naj povem, da — kar se ni storilo umetno, vsled časniških vabil, prišlo je samo od sebe: Naši „živio“-klici so laške „evviva“ premagovali. Sosebno na Rojicah je prišel znabiti komaj na 1000 „živio“-v 1 „viva“. Pred gledišičem, ko je prišel cesar ven, imelo je vpitje tudi bolj slov. značaj. — Občin je bilo 130 zastopanih, iz Sočke doline največ izmed slovenskih (Kraševci so se bili mnogi Na Brežini poklonili). Podarilo je Nj. Vel. za mestne uboge 500 gold., za gluhoneme 400, za 3 druge dobrotne zavode 600, za vsacega 200. — Razsvečava je bila prav lepa; bakljade se je udeležilo 200 bakelj. *) Grad se je čarobno mnogobarvno-bengalično razsvetljeval. — Stračice (Ritterjeve fabrike) in Podgorska papirnica, kamor se je cesar peljal o 3. uri pop., vse je bilo jako lepo okinčano. Tako tudi poslopje gozdnega urada. — Šopka cvetlic, ki ju je cesar dobil dopoldne na kolodvoru in popoldne v Podgori, poslal je cesarici na Dunaj. Tudi neke umetne naprave za ces. mize iz kandiranega domačega sadja iz tukajšnje g. Marizza-ve fabrike so poslali en kos cesarici. Gosp. Marizza-o je počastil cesar z dragocenim briljantnim prstanom. — Toliko v spomin naših slavnosti 4. aprila 1875.

Iz Senožeč. (*Poslano.*) Neki dobro znani demoralizator z dolgimi lasmi in dobro rdečim nosom se v „Sl. Nar.“ št. 76 nad mojo malenkostjo togotí ter mene in druge osebe obrekovaje laže — kakor pri nas pravimo — bolj kot vsak pes teče. V dokaz tega poziviljam vsacega poštenjaka na odgovor: „kdo je kdaj videl ali slišal, da bi se jaz za deželnega poslanca ponujal? — kdo me je videl na vse zgodaj v Postojno priti ter slišal volivce za-se obdelovati? — komu sem jaz svojo neslano samohvalo na posluh vrival? — komu sem jaz svoje zasluge našteval? — katerega od volivcev sem zadnji trenutek za-se pridobiti skušal? — pri komu sem si **jaz** štiri glase **priboril**?“ — Kar zadeva moje domoljubje, katero mi obrekovavec kot ščit druzih namer podtakniti hoče, mu povem, da nisem jaz, niti tak, kateri moje domoljubje pozná ali vsaj pošteno poznati hoče, nad njim še nikdar dvomil. Za zaupanje pod dopisnikovo firmo pa, katero mi on nekako ostentativno odteguje, se tu izrečno zahvaljujem, ter le še to omenim, da dopisnikova škandalozna rola kmalu propade.

Jože Zelen.

Iz Vremske fare. (*Zahvala.*) Sl. c. kr. kmetijska družba Kranjska v Ljubljani je občini Britof za vasi Britof in spodnje Vreme podelila za napravo občinskega vodnjaka 150 gold. Za to dobrodelno podporo se v imenu cele občine zahvaljuje

Županstvo Britof 7. aprila 1875.

Janez Dekleva, župan.

Iz Planine 11. aprila. (*Očitna zahvala.*) Podpisani krajni šolski svèt si šteje v dolžnost, sl. c. k. kmetijski družbi v Ljubljani za blagi dar 50 gold., katere je ona naši šoli v napravo šolske drevesnice podeliti blagovolila, najtoplejo zahvalo izreči.

Krajni šolski svèt v Planini.

Julij Mayer, predsednik.

Iz Notranjskega 11. aprila. (*Poslano.*) Natolcevanju „Slov. Nar.“ nasproti mi zdolej podpisani posestniki očitno izjavljamo, da smo 3. dne t. m. pri volitvi deželnega poslanca v Postojni samostalno, brez vsacega druzega vpliva po svojem lastnem prepričanji volili.

Janez Dekleva, posestnik v Britofi. — Jakob Magaina, posestnik v doljnih Vremah.

Tine Sluga, posestnik v Dolenji vasi. — Juri Dougan, posestnik v Vevčah.

Iz spodnjih Palavč pri Kamniku 9. aprila. (*Dvojna zahvala.*) Veselje čez vse veliko! 3. dne t. m. popoldne ob 3. uri nam je čvrsto napeljana voda pritekla v našo vas; ženske so prihitele s škafi in vodo točile, ki tako hitro in močno gre, da je v eni uri čez 50 škafov priteče. Popred smo veliko trpeli z vodo, ker smo jo morali četrt ure nositi od daleč po hribu, grdem blatu, nerodnem kamenju, pozimi pa v velikem snegu. Izpeljal nam jo je oče Andrej Net po lončenih cevih, na mašino narejenih po svojem sinu prav umetno čez hribe, veliko skalovje in zvite ovinke. Pričeli smo delo 17. sušca t. l., ko je Net z delavci k nam prišel. Izvirek pa je prenizko izviral za našo vas, zatoraj postavi delavce, da so kopali na kviško za izvirkom, in res našli so ga poldrugi seženj više, kakor je popred bil. Čudili smo se nad mojstrom, ki je še celó naprej povedal, kdaj bo voda izpeljana, in koliko močno bo tekla. Čast in hvala mu tedaj! — Posebno se pa moramo še zahvaliti c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, ki nam je za to napravo pripomogla s 60 gold. To je bil steber in začetek našega vodotoka, sicer bi se bilo težko, ali morebiti nikoli delati začelo, kajti naša vas je prav ubožna. Al zdaj je naša vas veliko več vredna, ker bo veliko manj zamude z vodo. Ta naša skušnja se po tem takem prav nič ne vjema s tem, kar je unidan Ribniški župan gosp. Kljun o napravi vodotokov po Netu pisal. Slišali smo, da so mu v Ribnici hudo nagajali, ko je cevi pokladal, in da je

*) Ko je prišla bakljada pred poslopje cesarjevo, vskipela je navdušenost do vrhunca. Cesar se je 3krat na mostovžu prikazal in se ves ginjen zahvaljeval. Pis.

že 9 zamaškov iz njih potegnil, da pa je brž ko ne še več zamaškov, ki ovirajo vodotok. Net se je tedaj v Ribnici res kaj učil, al menda ne vodotoke delati, ampak le zamaške iz cevi pobirati.

Janez Jernejec, župan. Jakob Grčar, svetovalec.
Valentin Mezeg, svetovalec.

Iz Borovnice 82. sušca. — Naj drage „Novice" naznanijo svetu tudi iz naše vasi kaj, katera, ko bi nam še rajni J. Dr. županoval, bila bi bolj trgu ko vasi podobna. — No, pa bo spet kdo skočil po koncu, da Dr. hvalim. Al naj le znoči, — hvala komur hvala gre. — Čeravno ne berem posebno veliko časopisov, a vendar se mi je bilo posrečilo dobiti št. 97 lanskega „Slov." v roke, v katerem je neki rodoljub opominjal občinske očete, naj bi bili malo bolj vneti za napredek in blagor občine. Da je pa bil s temi vrsticami sršene razdražil, razume se samo po sebi. Naj pa o tej zadevi le toliko povem, da bivši župan se je nad vsacim grozil, o katerem je vedel, da pisati zna. Drugi so se pa kmalu potolažili, kajti spoznali so, da jim ni iz slabega, ampak le iz dobrega namena pisal, ko jim je malomarnost očital. Res so pri volitvah delali na vse kriplje, da so prišli do zmage; al tudi o tem ne bodem na drobno govoril, vsaj pri volitvah je že taka povsod, da kar je enim po volji, ni drugim, akoravno na to malokdo pomisli, da pri volitvah ni gledati ne na prijatelja, ne sovražnika, ampak le na „veljaka". — Res, kakor sem rekel, prišli so do zmage, in posrečilo se je, da imamo prav po volji občinsko svetovalstvo. Da bi pa vedno ne donila iz ust Borovničanov hvala rajnemu Dr., si izmislita A. K. in F. S. — oba iz vasi in svetovalca, akoravno prvi že nekaj skušen, drugi pa v resnici še popolnoma mlečen — pot proti Pokajišu, ki jim ob enem za gozdno pot služi, zboljšati, kar je že rajni Dr. storil, kolikor je le mogoče bilo. Zato je vsak človek rekel, da je to delo zastonj, da! celó njujine krave in kozli so trdili, da po tisti poti nikoli hodili ne bodo. Pa vsi ugovori bili so zastonj. Berič naznani zdajci pred cerkvijo ukazilo župana na delo. In res! delalo je kacih 6 do 7 dni okoli 100 delavcev; naj se računi le po 6 dni, že znaša to 360 gold. Pomislite vendar, dragi občinski očetje, koliko ste s svojim nepremišljenim ravnanjem soseščanom zapravili, ki so vas tako radi ubogali, ter šli v svojo škodo vašo nevednost v zemljo zakopavat, ter vam bolj bistrega uma za napredovalno gospodarstvo občine po trdih skalah iskali! Kako so se trudili, da so s pomočjo smodnika skale prevračali in iskali, da bi se dobil vendar kje še kakošen tak modrijan kot sta omenjena dva svetovalca; — al vse delo bilo je zastonj; enako evangeljskim ribčem; morali smo se s žalostnim srcem domú vrniti, rekoč: celi teden smo delali, pa nič nismo naredili! — No, očetje! bi li ne bilo boljše te pridne in ubogljive delavce poslati blato po vasi strgat? — Tako je, dragi občinski očetje, ne zanemarjajte svoji dolžnosti zadostiti, marveč skrbite ne samo za-se, ampak za vse srenjčane, ki so vam pomagali priti do te časti! Borovičan.

Iz Bizavika pod Ljubljano 12. aprila. N. (*Narodna naša čitalnica*), po sl. c. k. vladi dovoljena, se je včeraj ustanovila, to je, v prvem občnem zboru volili so se predsednik, denarničar in 4 odborniki, ki prevzemó opravila te najmlajše sestrice med obilnimi čitalnicami slovenskih dežel. Bil je to neizrečeno vesel dan vsem umnim Bizavičanom, ki previdijo, da na poduku dandanes svet stojí in da tudi kmetje se morajo marsikaj učiti, da napredujejo v kmetijstvu in v omiki sploh; mnogostranski poduk pa se po dobrih bukvah in časnikih najlože in najcenejše doseže z napravo čitalnic. Vse to so sprevideli pametni možje tega kraja, in zato so poskrbeli, da se je pri začetku čitalnice naš Bizavik oblekel v praznično obleko, kar sta kazala dva lična slavoloka in pa, sicer pohlevna, danes pa lepo olišpana sobanica, v kateri je z navdušenimi živioklici sprejeti dr. Jan. Bleiweis vodil volitev, za to naprošen od naših mož. Gosp. doktor je na kratko omenil važnost čitalnic tudi po kmetih, in Bizaviški podaril precejšnji kupec bukev (največ kmetijskih), katerib so bili možje prav veseli; to veselje pa je do vrha prikipélo, ko je iz „Kračmanovih pesem" korajžen dečko bral mično povestico „kmet v risu". Ko je bilo čitalničarjem tako na kratko razloženo, da čitalnice so namenjene poduku in poštenim veselicam, se je vršila volitev, pri kateri so bili g. Stefé za predsednika, g. Tomaž Babnik za denarničarja, gg. Porenta, Jamar, Kuhar in Jan. Babnik pa za odbornike enoglasno voljeni. Naj omenimo še, da iz Ljubljane je prišlo mnogo gospodov pozdravljat mlado čitalnico, — da g. Kadilnik tudi jej je prinesel zanimivega berila, drugi pa so jej ga obljubili, in da vrh vsega tega je množica gosp. pevcev Ljubljanske čitalnice po končani volitvi pod milim nebom popevala veliko lepih pesem, ki so jih Bizavičarji in Bizavičanke na bližnjem gričku sedeče radostno poslušali; v gostilnici pa so potem donéli živahni živio-klici novi čitalnici in njenem prijateljem. Kmalu po 6. uri popoldne bila je lepa slovesnost pri kraji, in naši ljudje se že zdaj veselijo prve „besede" (veselice), ki jo je za pomladanski mesec maj napovedal odbor, ki nam je po svojih možéh porok, da bode vse storil, kar je treba, da tudi taki spoznajo koristi take družbice, ki zdaj v kratkovidnosti svoji le mislijo, kmet naj le dela in se napenja kot vpreženi volek, branje in podučevanje naj pa pustí gospoškim suknjam. Upajmo, da tudi take bode prešinil sv. Duh in jih s spoznanjem navdal, da brez šol in poduka na druzih potih sedanji čas je človeku svet zaprt.

Iz Ljubljane. (*Subvencijski odbor družbe kmetijske*) je imel preteklo nedeljo zbor, v katerem je dež. vlado zastopal vladni svétnik vitez Roth, deželni odbor pa deželni glavar vitez Kaltenegger; odboru je predsedoval baron Wurzbach. — Dr. Bleiweis in Brus predlagata v imenu dotičnega odseka, kako naj se razdelijo denarne premije in pa nekoliko panjev umnim in pridnim čebelarjem, za katere se je oglasilo 54 prošnjikov. Obveljal je pred vsem predlog, naj se premije in panjovi letos dadó takim, ki dozdaj nisо še dobili ne premij ne panjev. Po soglasnem sklepu vsled tega principa dobita 2 čebelarja po 25 gold., 34 po 20 gold., 3 pa po 10 gold. Dalje se je sklenilo, da se od poduka v čebelarstvu po Dzierzonovi sistemi, ki ga v „Novicah" spisuje fajmošter Porenta in za katerega mu je bila nagrada pripoznana, natisne 1000 posebnih knjižic, katerih po troje se brezplačno dá vsaki taki ljudski šoli na Kranjskem, kjer se mladina v čebelarstvu podučuje, drugim čebelarjem pa se knjižica prodaja po 10 krajcarjev. — Sirarska družba v Nomenu v Bohinji dobí 40 gold. podpore za nakup Pincgavskega bika, ki ima za pleme služiti ondašnjemu kraju. — Predlog odbornika Seunig-a, naj bi se že zdaj spomladi nakupilo plemenskih bikov iz polovice za Muriška goveda odločene državne subvencije, — in predlog odbornika Šolmajerja, da se Trbiške ovce prošnjikom razdelijo že 23. dne t. m., *) sta obveljala. — Dr. Poklukar v imenu dotičnega odseka predlaga, za katere deželne potrebščine in za koliko naj subvencijski odbor prosi državne podpore za leto 1876 sl. ministerstvo kmetijstva; — predlogi so bili po

* Glej razglas na 1. strani v 14. listu „Novic".

temeljitem prevdarjanji konečno soglasno sprejeti. — Po predlogu odbornika Kozlerja, ki misli, da bode letošnje leto „kebrovo leto“, je bilo sklenjeno, ostanek z 75 gold. in darila Kranjske hranilnice prejšnjih let po tistem načinu nabiralcem in pokončevalcem tega škodljivega mrčesa tako razdeliti, kakor prejšnja leta. — Ker letos deželni zbor traja gotovo še prve dni maja meseca in potem zborovanji 4 odbornikom ni mogoče pričujočim biti v občnem zboru, zato se je sklenilo letošnji občni zbor družbe kmetijske preložiti na mesec november po večkratni navadi.

— V zadnji seji družbe kmetijske so bili ko novi udje sprejeti sledeči gospodje: Gorišek France, župnik v Javorji, Trepal Anton, farni oskrbnik na Selih pri Žumberku, Škrbinec Janez, nadučitelj v Št. Vidu pri Zatičini, Hribar Jožef, posestnik pod Gabrom, Špendal Jožef, župan in posestnik na Polji, Kristan Janez, posestnik pri sv. Roku, Klemenčič Jožef, posestnik v Dobu, Zdešar Lovro, fabrikant in trgovec v Ljubljani, Grm France v Srednji Vasi v Bohinji, Zupanec Janez, posestnik v Laškem Rovtu, baron Gallenstein Jožef, posestnik v Št. Jerneji.

— Sl. ministerstvo kmetijstva je po predlogu deželnega šolskega sveta 3 iztiske malarij (tableau) za čebelorejski poduk, izdelane od slikarja pl. Lacherja, podelilo ljudskim šolam v Cirknici, Vodicah in Glogovici, — družba kmetijska pa bode dala 4 take iztiske ljudskim šolam v Stari Loki, v Št. Jerneji, v Št. Petru in na Uncu.

— Profesor na deželni kmetijski šoli gosp. Povše se je 9. dne t. m., poklican od ministerstva kmetijstva, podal na Dunaj, kjer je pri ministerstvu posvetovanje zarad pozvedeb o vrednosti govejih Avstrijskih plemen in kako zboljšati jih. Radostni čestitamo gosp. profesorju o častnem tem pozivu, ki gotovo tudi za našo deželo ne bode brez koristi.

— (*Velikanska vrtnarska razstava*), kakoršne, kakor sl. ministerstvo kmetijstva družbi kmetijski piše, dozdaj še nikjer ni bilo, bode v Koloniji (Köln) od 25. avgusta do 26. septembra t. l. Kdor hoče v to razstavo kaj poslati, naj piše po programu te razstave baronu Ed. Oppenheimu, c. kr. Avstrijsko-Ogerskemu general-konsulu v Kolonijo, ki je predsednik dotične centralne komisije.

— (*Volitve v mestni odbor*) so bile z volitvijo 2 odbornikov v 1. razred 8. dne t. m. končane. Zmagala sta kandidata konstitucijonalnega društva: gosp. dr. vitez Stöckel s 110, gosp. dr. Pfefferer pa z 102 glasoma proti našima: gosp. Horaku, ki je 77, in pa gosp. Pakiču, ki je dobil 68 glasov. Zmaga ta pač prav očitno kaže, na kako trohljivih nogah že stojí palača Ljubljanskih „liberalcev“. Ne spuščaje se v nadrobno kritiko one kompozicije, ki jo je „gemeinderath“ pod imenom „Wähler-Liste“ 9. marca na svitlo dal, omenimo namesti obilnih druzih le dva flagrantna izgleda, kako „liberalni gemeinderat“ komponira imenik volivcev, da bi prav veliko „svojih“ vrinil v 1. in 3. razred. Čujte! Gospoda Giontini-a, vrlega našega knjigarja, ki pošteno živi po starodavnem pregovoru: „če si Rimljan, živi po Rimskem običaji“, in zmirom z domačo (narodno) stranko glasuje, so degradirali v 2. razred volivcev, da ne bi delal nemčurjem škode v 1. razredu, kamor po postavi spada, ker od svoje bukvarnice, od svoje posojalne knjižnice in od svoje bukvoveznice pridobnine in dohodnine brez doklad plačuje nad 180 gold. davka, s prikladami vred pa nad 300 gold.; potisnili so ga v glasoviti 2. razred, kjer jim s svojim glasom nič ne more škodovati, — gosp. Terpina pa, urnonožnega bandernika konstitucijonalnega društva, povzdignili so kot „hausbesitzerja“ v 1. razred, čeravno v Ljubljani nima nobene hiše in le na mahu neko bajto, od katere, kakor se nam zagotovlja, ne plačuje 80 gold. davka brez doklad, a vendar med volivci 1. razreda figurira! Tacih prekucij je pa v gemeinderatovi „Wähler-Liste“ gotovo na kupe. — Res je sicer, če pravijo: „kdor misli, da se mu z napačno vvrstitvijo krivica godí, naj reklamira“, — mi pa pravimo: prva skrb mora biti mestnemu odboru, da se sestavi postavni in pravični imenik volivcev. Zato nujno priporočamo naši četvorici, ki pride zdaj v mestni odbor, naj nemudoma stavi predlog, da se izmed odbora ustanovi komisija, ki revidira ves imenik volivcev od konca do kraja, kajti naglica pred volitvami nima nobene zanesljivosti pa lahko se pred volitvami popravi, kar se je med letom premenilo pri kakem volivcu. Če ne bi obveljal predlog, potrdili bi s tem liberalci sami, da se jim mora res povsod „na prste“ gledati. — Kar se konečno izida cele volitve tiče, smemo zadovoljni biti, da v borbi z 10 smo zmagali s 4, gledé na spako imenika volivcev, na silo turško, s katero so delali nemčurji, in na nekatere „figa-možé“ domače in druge take, ki za par grošev dobička prodadó lastni svoj narod.

— (*Poslanica slovenskim ženam in dekletom!*) Ko so v 9. listu „Novice“ priporočale Ljubljanskega narodnega trgovca, naj bi naši ljudje pri njem kupovali in opustili štacune narodnih sovražnikov, napotil nas je domorodni „Novični“ poziv do te poslanice, s katero našim ženam in dekletom ali gospém in gospodičinam naznanjamo, da se je več žen zedinilo o tem, da hočemo, česar potrebujemo, kupovati le pri narodnih trgovcih, kajti ne le zoper krščansko ljubezen do bližnjega (in naši ljudje so nam najbližji), temuč tudi nespametno je, podpirati take, ki se pri vsaki priliki kažejo sovražnike in izdajavce naroda našega. Zato prosimo vse naše domorodkinje prijazne pomoči o tem namenu, ter jim živo na srce pokladamo prevdarek: ali ni najlepše, če ostanemo „svoji pri svojih?“

Več Ljubljanskih žén.

Dostavek vredništva. Mi bi priporočali, naj bi gêsla, ki ga izrazuje ta „poslanica“, poprijeli se in strogo držali tudi domorodci naši ter od sovražnikov narodnih nič ne kupovali tacega, kar dobijo pri narodnjakih. Tako ravnaje ne iznajdemo mi nič novega, ampak posnemamo le njih izglede, ki ne vinarja ne dadó zaslužka našim domačim. Pravico tacega postopanja v prihodnje so nam potrdile nektere prikazni pri zadnjih volitvah mestnih. Kdor ni z nami o važnem trenutku (in to je glasovanje pri volitvah), s takim tudi mi ne bodimo, kedar imamo jim kaj zaslužka dati. Velik del svojega zaslužka, na priliko, bukvovez Gerber dobiva od duhovnov in nekaterih druzih naših ljudi; — kako pa ta mož, ki ga ni Nemčija rodila, poplačuje to prijaznost? Pri volitvah pleše ves po goslih konštitucijonalega društva, ne pozná domačinov in se še grduje nad njimi, če ga opominjajo njegove dolžnosti! Pustímo ga tedaj tudi mi, in tako smo = bot!

— (*Za predsednika c. k. deželne sodnije*) namesti dosluženega dr. viteza Lušina, ki gre v pokoj, pride iz Novega mesta predsednik c. kr. okrožne sodnije gosp. Gertscher. Nismo dozdaj še videli veselih obrazov o berílu te novice.

— Deželne sodnije svétnik g. Perko je umrl.

— (*Vabilo v občni zbor „glasbene Matice“*), ki bode dne 15. aprila 1875 ob 8. uri zvečer v čitalnični pevski sobi. Program: 1. Ogovor predsednikov. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev 20 odbornikov, katerih mora najmanj 12 prebivati v Ljubljani, in med njimi se zaznamuje posebej prvosednik in blagajnik. 5. Posamesni nasveti. Odbor.

— (*Znani vremenski prerok Štofka*) prerokuje še mraz ta mesec in tudi prve dni prihodnjega meseca maja. Tolaži nas pa to, da mu je prerokovanje za prve dni aprila spodletelo.

— („*Slovencu*") je bila pri deželni sodniji pritožba odbita, potrjena pa sodba okr. sodnije, po kateri bo moral odgovorni vrednik 8 dni sedeti v zaporu, list pa zgubi 300 gold. na kavciji. To je pač britko!

— („*Brencelj*") je včeraj zopet pribrenčal poln muh, kakor navadno.

— (*Slovensko gledišče.*) „Razbojniki" Schillerjevi so v nedeljo vse prostore do vrha napolnili; s tem je pokazalo občinstvo, da vé ceniti zasluge g. Nollija za slovensko dramatiko. O predstavi sami, ki je celih 5 ur trajala, nam ne gre govoriti, za naše igralce je ta igra obče pač še pretežka. — V nedeljo bo predstava na korist pevovodje čitalnice in dramatičnega društva gosp. Stöckelna, ki vsled svoje pridnosti zasluži polno hišo. Igrala se bo burka s petjem: „Tambor v Puebli", prej pa overtura nove Stökl-nove operete „Čarovnica".

— (*Konstitucijonalni nemčurji*) so pri svojem zadnjem shodu sklenili obrniti se do vlade z zahtevanjem, naj bi odslej ljudske učitelje nastavljala vlada ter naj bi se ljudske šole ponemčile. Ti ljudjé se nam zdé kakor Ogri, ki mislijo, da brez obilne paprike ni nobena jed dobra; nemčurjem nič ne veljá, kar ni z nemščino osoljeno. Več govoriti o teh ljudéh se nam ne zdi truda vredno.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Pa le spet dvojna mera! „Slovenec" v 42. listu interpelacijo stavi do c. kr. deželne vlade in do c. k. državne pravdnije, kako da je smel nemčurski volilni odbor hipoma po smrti gosp. Fr. Rudeža, ki ga je za kandidata v Ljubljanski mestni odbor priporočal, po vogalih mestnih vkljub §. 17. tisk. p., ki zapoveduje, da se mora vsak tak razglas še le po preteku 24 ur, ko je bil c. kr. državni policiji predložen, razglasiti in na vogale nabiti? Bog ne daj, da bi se bil zoper omenjeni §. pregrešil narodni volilni odbor, kajti skušnjo imamo, da je bil zarad enacega prestopka voditelj neke tukajšnje narodne tiskarne v preiskavo vzet in kaznovan. Mi ne zagovarjamo zastopnika, če je zoper postavo grešil in zato kaznovan bil, ali tudi mi vprašamo: je li res dvojni zakonik pri nas: drug za Slovence, drug za Nemce? Ali ne pomislijo državna oblastva, da s tako „dvojno mero" čedalje bolj gine potrebno spoštovanje postav med ljudstvom? Quousque tandem!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Postava o prineskih k verskemu zakladu je stopila v veljavo. Listam, ki se potezajo za navado „trinkgeldov", se ta postava zdi jako dobra.

— Umazanosti še vedno prihajajo na dan. Sliši se, da utegne celó bivši minister Beust, zdaj naš poslanec v Londonu, na tarčo priti. Tudi o nekem drugem zelo veljavnem tajnem dvornem svetniku, ki je bil pod Schmerlingom minister, a zarad neke nerednosti vpokojen, se je več čudnega zvedelo. Koliko gnoja je pač na Dunaji!

— Kako se Dunajčanom dobro godí pod sedanjo vlado, to pojasnuje najbolj sledeča žalostna dogodba. Krojaški mojster 48letni Jan. Pokorny na Dunaji ni imel dela, ne zaslužka, pač pa ženo in petero otrok. Na belo nedeljo večer odpošlje ženo po nekaj v precej oddaljeno krčmo. Ko ta domu pride, najde duri zaprte. Po sili jih dá odpreti in vstopivši najde moža in vse otroke — mrtve. Mož je bil najpoprej otroke in naposled sam sebe — obesil. Najstarejši otrok je bil star 9 let, najmlajši pa 8 mesecev.

Ogerska. — Državni zbor dela zdaj na vse kriplje. Vse postave, kar jih je nasvetoval denarni minister, se z majhnimi premembami sprejemajo. Po tem takem bodo Madjari odslej mnogo več davka plačevali. — V tem zboru je prišlo tudi vprašanje zarad judov na vrsto, poslanec Istoczi je namreč interpeliral vlado, ali je je volja vstaviti naseljevanje judov in razširjenje njihove moči. Znano je, da imajo judje v Avstriji že res preveliko moč, ker so največi časniki, denarni zavodi, železnice itd. skoro popolnoma že v njih rokah. Tedaj tu res veljá: „Caveant consules!"

Za nagrobni spominek Hicingerjev so dalje darovali: gosp. Matija Torkar, župnik v Mozlji, 1 gold.

Listnica vredništva. Gosp. J. N. na D: Prejeli. — Gosp. B. P. v Lj: Ker „Sl. Nar." malokdaj beremo, nam po listnici poslane prelakonične vrstice niso jasne, in tako tudi ne bodo mnogim drugim čitateljem. Radi pa vzamemo kaj jasnejega o dotični zadevi.

Kursi na Dunaji 9. aprila.

5% metaliki 71 fl. 15 kr.	Ažijo srebra 103 fl. 30 kr.
Narodno posojilo 75 fl. 55 kr.	Napoleondori 8 fl. 87 kr.

Pogoji,

pod katerimi se v Slavoniji, županiji Požeški, okraja Kutinarskega, v občini Ulnjaški v naselbinah po Pakraški grajščini na novo ustanovljenih, namreč v Antonovacu, Hrastovacu in Blagorodovacu prodajajo zemljišča za naselbo.

1. Vsako zemljišče za naselbo meri navadno 8 oralov po 160 □ sežnjev, in sicer: 1 oral pohišnega zemljišča, 5 oralov v enem kosu, ki se dajo porabiti za njive ali polje, in 2 orala splošno za pašnik ali gozd. — Kos, ki meri 5 oralov, je še marsikje z lesom poraščen; ta les sme naseljenec ali kupec posekati, ker je njegov.

2. Oral je po 40 gold. av. v., in vsak, kdor tako selišče kupi, mora plačati 100 gold. naprej za vsakih 8 oralov. Ostali dolg se plačuje v letnih obrokih po 40 gold. v grajščinsko blagajnico. — Od te ostale kupnine ima kupec od 2. leta, ko se je naselil, vsako leto po 6 od sto obresti plačevati grajščini tako dolgo, da je vsa kupnina plačana.

*

3. Za poslopja potrebni les dobí naseljenec deloma na svojem posestvu, deloma ima pravico sekati ga brezplačno v skupnem gozdu, tako da ga les nič ne stane.

4. Z vsakim naseljencem se naredí posebno kupno pismo, navadno o zemljišči 8 oralov; to pismo ali pogodba se, ko je kupec dal 100 gold. naprej, vloži pri zemljeknjižnem uradu in posestvo izroči kupcu v last, ostali znesek kupnine pa dá grajščina na posestvo vknjižiti (intabulirati). Če pa kupec zmore toliko, da bi kupil veči prostor, mu tega nihče ne brani, da le pogodbo z grajščino tako naredi.

5. Oskrbništvo Pakraške grajščine dá po svojem inženirji kupcu odmeriti in odkazati zemljišča, ta pa mora potem sam odkazanim mu kosom meje narediti in mejnike postaviti ter tudi ohraniti.

6. Pravica za krčmarijo se s prodanimi zemljišči vred ne oddaja.

7. Za prodana zemljišča prodajalci (t. j. grajščina) prevzamejo postavno poroštvo, da ni in ne bo nikakoršnih urbarijalnih, posestvinskih pravd ali sitnosti, da bo toraj kupec brez vsega ugovora svoj lastni gospodar na teh zemljiščih, iz katerih ga nihče ne more pregnati.

8. Prodana zemljišča se brž potem, ko je kupno pismo pisano in podpisano, izročé kupcu z vsemi pravicami, ki jih ima gospodar na svojem posestvu.

9. Po ukazu kr. dalmatinsko-hrvaško-slavonske deželne vlade od 8. oktobra 1868, štev. 12525/1401 je naselnikom v Antonovacu in Hrastovacu dovoljeno:

a) Pohištva so davka prosta do 30. oktobra 1882;

b) od svojega osebnega zaslužka ni treba nobenega davka plačati do 30. oktobra 1882, — v naselbini Blagorodovac pa do konca 1881.

10. Kupec mora plačati potrobne koleke (štemplje), prepis, koleke za razknjiženje (iztabuliranje), ko je vse plačano, in zemljišni davek, ko je prevzel posestvo.

11. Naselišča Antonovac, Hrastovac in Blagorodovac so navadno 7 milj od Siska, od tod je dobra poštna cesta čez Popovačo, Kutino, Banovajarugo do Poljan. Od Poljan četrt ure je prvo naselišče Antonovac. Do Siska se utegne priti po železnici, ali pa od Zidanega mosta naprej po cesti.

12. Te naselbine so v zdravem kraji, imajo dobro vodo in zemlja tu rodí vsakovrstni sad in žito v obilnosti. Oddati je še okoli 200 praznih prostorov, vsak po 8 oralov.

13. Najbolje bi bilo za naseljence, ako bi prišli tje še meseca aprila tega ali prihodnjega leta, ker si vsak še lahko nasadí, kar se prideluje po vrtih, koruzo (turšico), poleti pa si potem dela hišo; dobro je tudi, ako vsak poljsko in drugo orodje seboj pripelje, govejo živino pa domá prodá, ker jo tukaj ceneje dobí, kedar ima hlev gotov.

14. Ker prej zavoljo geografične lege ni bilo mogoče, tem naselbinam dajati tudi travnikov, je oskrbništvo grajščine priskrbelo, da sme vsak naseljenec polovico mrve, *kar je na grajščinski zemlji nakosí, za svojo živino domú jemati.* Za vinograde pa te naselbine niso, ker so večidel na ravnem.

15. Po naselbinah živi zdaj že okoli 2000 duš, ki govoré hrvaški in deloma nemški. V trgu Pakracu, kjer je vodstvo grajščinsko, je vsak teden sejm, tedaj lahko prodaja kmetovalec tam svoje pridelke in kupuje, česar mu je za dom treba. Tudi hranilnica je v Pakracu, v njo lahko vsak vloži, kolikor hoče, na bukvice in dobiva obresti po 6 od sto; ravno tako zopet lahko ven dobí, kadar in kolikor želi in potrebuje.

16. Farna cerkev za te naselbine je v bližnjem Gaji, kjer biva rimsko-katoliški župnik (fajmošter), in vsaka naselbina ima svoje poslopje za šolo.

17. Najbolje je za vsakega, ki se misli tu naseliti, da prinese seboj kakih 400—500 gld., ker, kakor skušnja uči, le one družine ali rodovine, ki vsaj toliko seboj prinesó, lahko shajajo, ako so pridne in delavne. Še posebno opomniti pa je, da te naselbine niso bile za rokodelce in obrtnike, marveč za poljedelce in kmetovalce osnovane.

18. Treba je, da si vsak naselnik priskrbi popotni list (pôs) od svoje gosposke in pa pismo od županije, da je zbrisan iz občine.

V Pakracu 15. marca 1875.

Stein l. r.,
grajščinski vodja.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.